

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-5311/2021. számú ügyben

A Győr-Moson-Sopron Megyei Gyermekvédelmi Központ Bóbita Különleges Gyermekotthonában a COVID-19 helyzetre tekintettel tett látogatással összefüggésben

Előadó: dr. Gyórfy Zsuzsanna
dr. Bukor Liza

Érintett szerv: Győr-Moson-Sopron Megyei Gyermekvédelmi
Központ Bóbita Különleges Gyermekotthona

2021.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-5311/2021. számú ügyben**

A vizsgálat megindítása

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. § (4) bekezdése rögzíti hivatalból indított eljárás jogosultságomat. E szerint hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszasság kivizsgálására *vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat.*

A COVID-19 járvány az egész világnak, így hazánknak is nagy kihívást jelent. Minderre tekintettel kiemelt feladatommak tekintem a bentlakásos intézményekben, ezen belül a gyermekotthonokban élők ellátási körülményeinek monitorozását. A Győr-Moson-Sopron Megyei Gyermekvédelmi Központ Bóbita Különleges Gyermekotthonában (a továbbiakban: Gyermekotthon) 2021. október 19-én munkatársaimmal ezért előre bejelentett helyszíni látogatást tartottam.

A járványhelyzet megelőzési, kezelési szempontjain alapuló, szűkebb fókuszú vizsgálatról készült alábbi jelentés a vezetőség által elmondottakat, a gyermekotthonban élők körülményeinek megtekintése, valamint a bekért iratok alapján levont következtetéseket és megállapításokat tartalmazza. Az alapvető jogok gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményekben való érvényesülését hivatali elődeim is folyamatosan monitorozták, így elengedhetetlennek tartottam a jelen látogatásom során a szakemberek által jelzett problémák rögzítését.

Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- *A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga:* „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.” [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés];
- *Az oktatáshoz való jog:* „Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország e jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.” [Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdés];
- *A testi és lelki egészséghez való jog:* „Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.” [Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés].

Az alkalmazott jogszabályok

- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Nkt.);
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, (a továbbiakban: Gyvt.);
- a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény, (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény);
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. Rendelet, (a továbbiakban: Gyer.);
- a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti és a gyermekvédelmi intézmények,

valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet (a továbbiakban: NM rendelet).

A megállapított tényállás

A látogató csoportot a Gyermekotthon vezetője és a Győr-Moson-Sopron Megyei Gyermekvédelmi Központ (a továbbiakban: Gyermekvédelmi Központ) igazgatója fogadta, akik bemutatták az intézményben folyó munkát, illetve beszámoltak a járványügyi intézkedésekről.

1. A Gyermekotthon

Az 1991-ben épült győr-ménfőcsanaki Gyermekotthon 16 fő (0-3 éves) különleges ellátást igénylő, ideiglenes hatállyal elhelyezett vagy nevelésbe vett gyermekek számára biztosít otthont nyújtó ellátást. Az elmúlt 20 év alatt mintegy 600 gyermekről gondoskodtak. A Gyermekotthon a gondozással és neveléssel segítséget nyújt a szocializációban, a reszocializációban, elősegíti a rehabilitációt, a rehabilitációt olyan gyerekek számára, akik ezt a különleges gondozást más helyen nem tudják elérni.

A gyermekek életkora 0-3 év, rendkívül indokolt esetben – például testvérkapcsolat, fogyatékoság, betegség esetén – kitolódhat maximum 6 éves korig.

Az otthon befogadja a más gyermekotthonban ideiglenes hatállyal elhelyezett, nevelésbe vett gondozott gyermeket a saját gyermekével, a nevelésből kikerült, valamint utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőttet gyermekével (3 éves korig).

A kiskorú anyák vonatkozásában az otthon ellát normál szükségletű, különleges szükségletű és szükség esetén speciális szükségletű ellátottat is. Az anyák tekintetében a befogadottak létszáma nem haladhatja meg a 6 főt.

A helyszíni látogatás idején a Gyermekotthonban 17 fő 3 év alatti kisgyermek és két édesanya élt. Az édesanyák közül az egyik 17 éves, a másik utógondozott fiatal felnőtt. A gyermekek mintegy 30 %-a egészséges, a többiek különleges ellátását nem csupán életkoruk, hanem fogyatékoságuk is indokolja, vagy pl. koraszülöttségük miatt fejlesztést igényelnek.

Van olyan gyermek, aki csak néhány napot, de előfordul olyan is, aki éveket tölt itt. Az intézményvezető tájékoztatása szerint a közelmúltban sikerült Svédországba örökbeadni egy 3 és 5 éves roma származású testvérpárt.

A Gyermekotthonban dolgozók szakmai létszáma és képzése megfelel az NM rendeletben foglaltaknak, a fluktuáció itt nem jellemző.

Az intézmény rendelkezik főzőkonyhával és tejkonyhával is. A főzőkonyhán a szomszédos telken lévő lakásotthon gyermekeinek is főznek.

A Gyermekotthon jól felszerelt, szépen díszített, a folyosó falán a gondozott gyermekek fényképei is láthatók. A földszinten van a főzőkonyha, a tejkonyha, vegyi raktár, az orvosi szoba, a fejlesztő szoba, az étkező, egy közösségi helyiség, a kapcsolattartó, valamint a két csoportszoba. Az épülethez tartozik a gyermekek levegőztetésére alkalmas terasz és udvar. Az udvaron van trambulín és hinta, és több, a gondozott gyermekek életkorának megfelelő játék. A Gyermekotthon a játékokat és a bébiételeket adományokból kapja.

Az anyákat az emeleti szobákban helyezik el. Azt, hogy csak nappal, vagy éjszaka is velük lehet-e a kisgyermekük az édesanyák aktuális állapota határozza meg. Amikor a maximálisan elhelyezhető 6 édesanya az intézményben tartózkodik a gyermekével, az anyák közötti és a szakdolgozókkal való együttműködés nehézségekbe ütközik, konfliktusokkal terhelt. Nehezíti a helyzetet, hogy az édesanyák többsége különleges, vagy speciális ellátási igényű fiatal.

A vezetők elmondása szerint a rendőrséggel és a környékbeli lakossággal és a vállalkozókkal jó kapcsolatban vannak. Példaként említették, hogy a Gyermekotthon – adományként – környékbeli vállalkozó festette ki.

A vezetők elmondták, hogy miután az intézményben dolgozó csecsemő- és kisgyermekgondozók nem szociális végzettségű szakemberek, számukra nehéz elfogadni azt, hogy a vér szerint szülők nem maguk nevelik a gyermeküket.

2. Oktatás, gondozás-nevelési feladatok

A Gyermekotthonban élő mindkét anya a világjárvány harmadik hulláma alatt fejezte be a 8. osztályt. A tanuláshoz a szakdolgozóktól segítséget kaptak, az intézmény tabletjét, illetve saját okostelefonjukat használták. Jelenleg egyikőjük sem tanul.

A Gyermekvédelmi Központ vezetőjének tájékoztatása szerint a gyermekotthonok és a lakásotthonok pályázat útján laptopokat szereztek be. Digitális eszközöket felajánlások útján is kaptak. A legnagyobb problémát az jelentette, hogy a Gyermekvédelmi Központ intézményeiben nem volt megfelelő internetelés a régi épületekben a wifi nem működött, az erdei gyermekotthonban pedig nem volt térerő.

A Gyermekotthonban főállású fejlesztőpedagógus dolgozik és szerződésben állnak a Gézengúz Alapítvánnyal. A Gézengúz Alapítvány munkatársai heti egyszeri alkalommal mozgásterápiás és fejlesztő foglalkozást tartanak az intézményben.

Az intézmény saját gondozó rendszert alakított ki. A bekerülő gyermek gondozóját előre nem határozzák meg, a gyermek és a gondozó „egymásra talál.”

Az itt élő gyermekek többsége nevelőszülőhöz kerül. A gyermekek kb. 20-30%-át a nagyszülője, vagy a szülője testvére családbafogadja, a vér szerinti szüleikhez azonban ritkán kerülnek vissza a gyerekek.

Az örökbefogadás aránya változó, volt olyan év, amikor több mint 10 gyermek talált örökbefogadó szülőkre, de van, amikor csak egy-két gyermek örökbefogadása valósul meg. Minden gyermekről készül fényképes élettörténeti napló, amit a gyermekek visznek magukkal.

3. Kapcsolattartás, érdekvédelem

A gyermekek többségét a gyámhatóság által szabályozott kapcsolattartási rend szerint látogatják a szülők. A Gyermekotthon házirendje szerint szerdánként 14-16 óra között, szombatonként pedig 9-11 óra között látogathatók a gyermekek. Az intézmény azonban a látogatási időpontokat rugalmasan kezeli, igazodik a szülő munkabeosztásához, a közlekedési lehetőségekhez. Ha esély van a kisgyermek hazagondozására, kérik, hogy a gyámhatóság 2 hetente elvitel jogával szabályozza a kapcsolattartást.

A járványhelyzet ideje alatt elrendelt intézmény elhagyási és látogatási tilalom idején a szülők telefonon érdeklődhettek a gyermekeik felől. A vezetők tájékoztatása szerint ekkor kevés gyermek volt az intézményben és a beutalások száma is csökkent. *A szülők elfogadták, hogy személyesen nem találkozhatnak a gyermekeikkel.* A gyermekvédelmi gyámok és a gyermekjogi képviselő telefonon, e-mailen, illetve messengeren tartotta a kapcsolatot az intézménnyel. Előfordult az is, hogy a jövőendő örökbefogadó szülők videochaten láthatták a gyermeket.

A helyszíni látogatás idején a Gyermekotthonban négy gyermekvédelmi gyám látott el gyámi feladatokat. Látogatásainak a Gyvt.-ben meghatározott időközönként tesznek eleget. A gyermekjogi képviselő is rendszeresen felkeresi az intézményt. A vezetők megítélése szerint a gyermekvédelmi gyámok, valamint a gyermekjogi képviselő és az intézmény munkatársainak szakmai kapcsolata jónak mondható.

4. Járványügyi intézkedések

A helyszíni látogatással érintett és a megye területén található gyermek- és lakásotthonokban a járvány első hulláma idején a dolgozók semmilyen tapasztalattal nem rendelkeztek, ezért azt mindenki nehezen élte meg. A megyében működő gyermekotthonokban a dolgozók mintegy 70 %-a átoltott, a gyermekek közül, akit lehetett, beoltatták, a dolgozókat és a gondozott gyermekeket folyamatosan tesztelték. Megbetegedés a látogatott Gyermekotthonban nem volt.

A járvány első hullámában az intézmények maguk szerezték be a védőfelszereléseket. A fertőtlenítőszer, a maszk, a gumikesztyű drága volt és nehezen beszerezhető. A járvány második hullámától kezdődően az intézményeket fenntartó Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság a védőfelszereléseket folyamatosan biztosítja.

A látogatási és intézmény elhagyási tilalom esetén a Gyermekotthon a védőnővel online tartotta a kapcsolatot. Ha a gyermek belázasodott a győri Petz Aladár Oktató Kórház COVID osztályára vitték, ahol negatív teszteredményt követően továbbirányították a gyermekosztályra. A járványhelyzet idején két kisgyermek műtétje maradt el, melyeket azóta már elvégeztek.

5. Jelzett problémák

A Gyermekvédelmi Központ vezetőjének tájékoztatása szerint a napi ételmisszer normatíva az NM rendeletben meghatározott 684 Ft/nap/fő. A meglátogatott és a megyében működő többi gyermek- és lakásotthon is szerződésben áll az Élelmiszerbankkal. Egyes intézményekben – különös tekintettel a speciális igényű, kamaszkorú gyermekeket gondozó-nevelő otthonokra – a gyermekek egészséges étkeztetése az ételmezési normatívából nehezen oldható meg. Az Élelmiszerbanktól és az adományokból kapott élelmiszerekből, valamint a dologi költségek átcsoportosításával próbálják a gyermekek egészséges táplálkozását biztosítani.

Tekintettel a megye nyugati határszéli elhelyezkedésére a Gyermekvédelmi Központ intézményeiben nevelkedő gyermekek számára nehezen találhatnak nevelőszülőket, ebből következően mintegy 60-70, 12 év alatti gyermek vár nevelőszülői kihelyezésére.

A vezető utalt a szakemberhiányra is. Gyermekotthoni, elsősorban speciális gyermekotthoni munkára szakképzetlen, vagy alulképzett munkavállalók jelentkeznek, akik rossz szociális körülmények között élnek, több esetben a gondozott gyermekek ugyancsak hátrányos helyzetű szüleinek kompetenciáját nem haladják meg a képességeik. A pályára nem, vagy kevéssé alkalmas személyek foglalkoztatásával nőtt a szakdolgozók által elkövetett bántalmazási esetek száma.

A vezető azt is elmondta, hogy a szakemberhiány miatt a pszichológus, fejlesztő, vagy gyógypedagógus munkakörben foglalkoztatott munkatársak kénytelenek gyermekkísérői feladatokat is ellátni.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok biztosának feladat- és hatáskörét, és az ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (4) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében *hivatalból eljárást* folytathat. A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat. Az Ajbt. 1. § (2) bekezdésének a) pontja kimondja, hogy az alapvető jogok biztosa

– különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak védelmére.

Az Ajb. 18. § (2) bekezdés a) pontja szerint az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerv közszolgáltatást végző szervnek minősül. A Gyvt. 95. §-a alapján az otthont nyújtó ellátás biztosítása állami feladat. Ebből következően a gyermekvédelmi szakellátás intézményei közszolgáltatást végeznek, így *tevékenységük vizsgálatára kiterjed a hatásköröm.*

II. A vizsgált alapjogok és elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

A jelentés megállapításaival összefüggésben ismételten hivatkozom arra, hogy az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege az Alaptörvény Negyedik Módosításának hatályba lépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek ellentétesek volnának a korábbi alkotmányunk szövegével. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”.* Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi érveléssel azt mondta ki, hogy *„az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja, vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”*

Ha összevetjük az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdésében, a XV. cikk (5) bekezdésében, a XVI. cikk (1) bekezdésében, XX. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a korábbi Alkotmány a 67. § (1) bekezdésének, 70/A § (1)-(2) bekezdésének, 70/D. § (1)-(2) bekezdésének, valamint 70/F. § (1)-(2) bekezdésének a szövegével, akkor az állapítható meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező alapvető jogok védelme tekintetében nem hoz olyan koncepcionális változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, vagy jelentős tartalmi átértékelését alátámasztaná.

Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az AB által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozataiban, azok indokolásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket.

1. A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti. A gyermeket

főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. *A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam kötelességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére.* A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az objektív intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki: az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapjogainak előmozdítása, érvényesülése, védelme érdekében.

Ezt az alaptételt megtaláljuk az Egyezmény preambulumban is, amely rögzíti, hogy a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt. Az Egyezmény 1991-től a magyar belső jog részévé vált, részes államként Magyarország kötelezettséget vállalt a gyermekkel foglalkozó, védelmét biztosító intézmények létesítésére, valamint ezen intézményekben a jogszabályoknak megfelelő szakmai létszám, szakértelem, biztonság, az egészséges környezetet biztosítására. Az Egyezmény minden gyermekekkel kapcsolatba kerülő intézményt és hatóságot a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárásra, döntésre kötelez. Az Egyezmény 19. cikk 1. pontja a részes államokat a gyermeket az erőszak bármely formájával szembeni védelemre kötelezi. Az Egyezmény 20. cikk 1. pontja a családi környezetétől ideiglenesen vagy véglegesen megfosztott gyermek védelmére és segítségére vonatkozó állami kötelezettséget rögzíti.

2. Az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdése alapján minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez, Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja. Az Alaptörvény a személyiség kibontakoztatásának, a tájékozott és felelős polgárrá válásnak az egyik alapvető feltételeként *valamennyi magyar állampolgár jogát elismeri a műveltség megszerzésére törekvéshez.* E jog érvényesítése szükségszerűen állami cselekvést igényel: az állam az elengedhetetlenül fontos ismeretek megszerzését, a gyermekek megfelelő fejlődését többek között az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú oktatással biztosítja. Az Alaptörvény szerint az ismeretbővítés, a magasabb szintű szakmai, tudományos oktatásban való részvételhez kellő tanulás lehetőségét a középfokú oktatás korlátozásmentes és ingyenes elérhetőségével ösztönzi.

Az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdéséből eredő intézményvédelmi kötelezettség összetett követelményrendszerrel támaszt az állammal szemben az alapjogok érvényesülésére. Magában foglalja a szabályozási kötelezettséget, adott esetben az anyagi támogatási kötelezettséget, a meglévő vagy az alapjog-érvényesülés szempontjából az Alaptörvény által megkívánt intézményes formák védelmét (s egyben tartózkodást a működés tartalmi befolyásolásától). Mindezek nyomán *fennáll az állami kötelezettsége az oktatáshoz való jog gyakorlásának lehetőségét biztosítani az intézményi struktúra létrehozásával, fenntartásával.* Az Alkotmánybíróság 3046/2013. (II. 28.) AB határozata kiemelte, hogy az oktatáshoz való jog, illetve az államot terhelő intézményvédelmi kötelezettség tartalmával több ízben foglalkozott, az ezekben kifejtett álláspontját pedig az Alaptörvény XI. cikk (2) bekezdésével összefüggésben fenntartja. Hangsúlyozta: a mindenkori törvényhozó és végrehajtó hatalom alkotmányos joga és egyben kötelessége az oktatási rendszer működtetésének folyamatos

figyelemmel kísérése, a felmerülő hibák kijavítása, a hiányosságok pótlása, a működési zavarok elhárítása, az ellehetetlenülés megakadályozása.

3. Az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdése értelmében a testi és lelki egészséghez való jog érvényesülése, mint államcél az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint nem nélkülözheti a nemzetgazdaság mindenkori teherbíró képességének mértékét. Az Alkotmánybíróság utalt arra is, hogy általános ismervekkkel csak egészen szélső esetekre korlátozottan határozhatja meg az állami kötelezettség kritikus nagyságát, vagyis azt a szükséges minimumot, amelynek hiánya már alkotmányellenességhez vezet.

Az Alkotmánybíróság több határozatában értelmezte a testi és lelki egészséghez való jog tartalmát és korlátozhatóságát és kimondta, hogy alapvetően nem alanyi jogként, hanem alkotmányi követelményként értelmezendő: az államnak azt az alkotmányos kötelezettségét jelenti, hogy a nemzetgazdaság teherbíró képességéhez, az állam és a társadalom lehetőségeihez igazodva olyan gazdasági és jogi környezetet teremtsen, amely a legkedvezőbb feltételeket biztosítja a polgárok egészséges életmódjához, életviteléhez. Az AB gyakorlata utal arra is, hogy az államnak e jog megvalósulása érdekében meghatározott, *az egészségügyi intézmények és orvosi ellátás megszervezésére irányuló kötelezettsége annyit feltétlenül jelent, hogy az állam köteles megteremteni egy olyan intézményrendszer működésének a garanciáit, amely mindenki számára biztosítja az egészségügyi szolgáltatások igénybevételi lehetőségét: vagyis a szolgáltató intézmények hiánya miatt senki ne maradjon ellátatlanul.* Az Alkotmánybíróság gyakorlatában továbbá „az emberi méltóság lényeges tartalma” töltötte meg az egészséghez való jognak az alanyi oldalát tartalommal. Az Alkotmánybíróság ennek alapján továbbra is fenntarthatónak tartotta az egészséghez való jog korábbi alkotmánybírósági értelmezését. (Az AB egészséghez való joggal kapcsolatos gyakorlatát összegzi a 109/2008. (IX. 26.) AB határozat, emellett lásd különösen 56/1995. (IX. 15.) AB határozat, 37/2000. (X. 31.) AB határozat indokolását)

III. Az ügy érdemében

1. Védőfelszerelés, tisztító-, fertőtlenítő szerek rendelkezésre állása kapcsán

A vezetőktől kapott tájékoztatás szerint a védekezéshez szükséges eszközöket, maszkokat, gumikesztyűket és a fertőtlenítőszereket a fenntartó a járványhelyzet második hullámától kezdődően folyamatosan biztosítja a Gyermekotthon számára. A rendelkezésekre álló információk alapján összességében elmondható, hogy a Gyermekotthon a járványhelyzet kezelése által megkívánt szükséges lépéseket a járványhelyzet első, második és harmadik hullámában egyaránt megtette, a védekezéshez szükséges eszközöket a kezdeti nehézségeket követően a fenntartó biztosítja.

2. A gondozott gyermekek oktatásával összefüggésben

A gyermekek tankötelezettségéről az Nkt. 45. § (1) bekezdése rendelkezik. E szerint Magyarországon – az e törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni. Az Nkt. 45. § (3) bekezdése szerint a tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló a tizenhatodik életévét betölti. Az NM rendelet 84. § (4) bekezdés ad) pontja alapján az ellátást nyújtó gondoskodik arról, hogy a gondozott gyermek hozzájusson a korának és képességeinek megfelelő oktatáshoz, szakképzéshez, továbbá a tanulmányi lemaradásai megszüntetéséhez szükséges segítséghez, illetve azokhoz a feltételekhez, amelyek biztosítják tehetsége, képességei megfelelő kibontakoztatását.

A Gyermekotthonban nincs tanköteles gyermek. A kisgyermekükkel itt élő édesanyák már nem tankötelesek, általános iskolai tanulmányaikat a járványhelyzet harmadik hullámában a Gyermekotthonban befejezték, a tanuláshoz segítséget kaptak, az ahhoz szükséges elektronikus eszközök a rendelkezésükre álltak.

3. A gyermekek kapcsolattartása tekintetében

A Gyvt. 9. §-a a nevelésbe vett gyermek kapcsolattartáshoz való jogát a gyermek különleges jogaként nevesíti. A Gyer. 30/H §-a alapján a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek a gyámhivatali határozatban szabályozottak szerint tarthatnak kapcsolatot a hozzátartozóikkal. A Gyvt. 86. § (1) bekezdése rendelkezik a gyermekvédelmi gyámnak a gyermek gondozásával, nevelésével összefüggő feladatairól. A Gyvt. 86. § (1) bekezdésnek a) és b) pontja szerint a gyámnak a kirendelését követően legfeljebb 15 napon belül személyesen kell találkoznia a gyermekkel. Ezt követően legalább havonta egy alkalommal, a hatodik életévét be nem töltött gyermek esetén legalább kéthetente fel kell keresnie a gyermekeket. A gyám kötelessége, hogy a gyermek számára telefonon elérhető legyen, illetve – a gyermek kérésére – a gondozási helyen vagy semleges helyen való találkozást lehetővé tegye.

A Gyvt. 11/A. § (1) bekezdése szerint a gyermekjogi képviselő ellátja a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermek törvényben meghatározott jogainak védelmét, és segíti a gyermeket jogai megismerésében és érvényesítésében, kötelességei megismerésében és teljesítésében. A Gyvt. 11/A. § (3a) bekezdése alapján a gyermekjogi képviselő jogosult az általa kezdeményezett időpontban a gyermekkel személyesen, a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltató vezetőjének, munkatársának – ideértve a nevelőszülőt is – jelenléte nélkül találkozni. A gyermek gondozási helyének biztosítania kell a gyermek és a gyermekjogi képviselő zavartalan kapcsolattartásának körülményeit.

A járvány kapcsán elrendelt intézmény elhagyási és látogatási tilalom idején a gondozott gyermekekről hozzátartozóik telefonon érdeklődhettek. A gyermekvédelmi gyámok és a gyermekjogi képviselő telefonon, és interneten tartották a kapcsolatot az intézménnyel.

A látogatás idején a gyermekvédelmi gyámok és a gyermekjogi képviselő személyes látogatásának nem volt akadálya, azzal kapcsolatban a Gyermekotthon problémát nem jelzett. A gondozott gyermekek a gyámhivatali határozatban foglaltaknak megfelelően tarthatták a kapcsolatot a családjukkal.

Összegzésként

A helyszíni látogatás tapasztalataira, valamint a COVID-19 járványhelyzet miatti megelőzés szempontjain alapuló, szűkebb fókuszú látogatásra tekintettel ombudsmani intézkedést nem teszek, jelentésemet figyelemfelhívásnak szánom. Mindezzel együtt a szociális dolgozók szakmai és anyagi megbecsülése hosszú távú feladata a mindenkori ágazatvezetőknek. A kiszámítható életpálya jelentősen segítené a fenntartható minőségi ellátást, a komplex szociális ágazati bértábla megalkotása pedig ennek alapját teremtheti meg.

Kiemelt fontosságúnak tartom és köszönöm az intézményben dolgozóknak a járvány idején való helytállását, áldozatos munkáját. A Gyermekvédelmi Központ vezetőjének jelzéseit ugyancsak köszönöm, a tárgykörben esetlegesen indított vizsgálataim, illetve utóvizsgálataim során azokat figyelembe veszem.

Budapest, 2021. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos